

Enemmän kuin sanat
Kuvan ja runon dialogisuudesta

Aalto-yliopisto

Salla Suonikko

Enemmän kuin sanat

Kuvan ja runon dialogisuudesta

Taiteen kandidaatin opinnäytetyö 2015

Salla Suonikko

Opponentit: Ossi Poijärvi, Aapo Raudaskoski

Ohjaaja: Mikko Koivisto

Aalto-yliopisto
Taiteiden ja suunnittelun
korkeakoulu

Tekijä Salla Suonikko

Työn nimi Enemmän kuin sanat: Kuvan ja runon dialogisuudesta

Laitos Taiteen laitos

Koulutusohjelma Kuvataidekasvatus

Vuosi 2015

Sivumäärä 47

Kieli Suomi

Tiivistelmä

Taiteen kandidaatin opinnäytetyöni ”Enemmän kuin sanat: Kuvan ja runon dialogisuudesta” tarkastelee kuvan ja runon vuorovaikutussuhteita. Opinnäytteen tarkoitus on selvittää mitä eroja ja yhtäläisyyksiä kuvan ja runon taiteellisessa ilmaisussa on, miten kuvan ja runon ominaisuudet täydentävät toisiaan, sekä mitä mahdollisuuksia esitysmuotojen hyödyntämisellä voi olla taidekasvatuksen kentällä. Opinnäytetyön tutkimusmenetelmä on taideperustainen autoetnografinen tutkimus.

Opinnäytteen tutkimusaineistoaineisto koostuu omista teini- ja nuoruusvuosieni varrella toteuttamistani runoista ja kuvista. Tutkin kuviani, jotka olen toteuttanut runojeni pohjalta, ja runojani, jotka olen kirjoittanut kuvieni pohjalta, ja vertailen töitäni keskenään. Aineistoni analyysin rakenteellisenä pohjana käytän ankkuroinnin ja vuorottelun menetelmää.

Tutkimuksen teoreettinen tausta antaa vastauksia kuvan ja runon piirteiden määrittelylle, sekä perusteita niiden dialogisuuden pohdintaan. Tutkimusaineistoni analyysi taas osoittaa käytännössä kuvan ja runon ilmaisun eroja ja yhtäläisyyksiä, sekä ikonotekstin luomia merkityssisältöjä. Henkilökohtainen näkökulmani tuo esille, miksi nuorelle voi olla tärkeää ilmaista itseään ja käsitellä tunteitaan sekä kuvan, että runon kautta.

Kuvan ja runon eroavaisuudet perustuvat niiden esitysmuotoihin: kuva on visuaalinen, ja runo on verbaalinen ilmaisutapa. Kuva ja runo toimivat monin tavoin yhteneväisesti, sillä molempien esitysmuotojen tarkoitus vaikuttaa katsojaan tai lukijaan. Kuvalla voi ilmaista tunteita ja ajatuksia, joille ei ole olemassa sanoja, ja runolla voi ilmaista abstrakteja asioita, joita ei voi kuvallisesti selittää. Kuvan ja runon ikonoteksti luo kolmannen, artikuloimattoman merkityksen, joka on katsojassa ja lukijassa syntyvä tulkinta.

Runon ja kuvan ominaisuudet voivat avata mahdollisuuksia taidekasvatuksen kentällä, kun hyödynetään näiden eri ilmaisutapojen täydentävää suhdetta. Parhaillaan kuva ja runo voivat tukea toisiaan ja luoda sekä kokijassa että tekijässä merkityksiä, jotka kertovat enemmän kuin sanat.

Avainsanat kuva, runo, dialogisuus, ikonoteksti.

Sisällys

1 Johdanto.....	6
2 Teoreettinen tausta.....	8
2.1 Keskeiset lähteet.....	8
2.2 Käsitteiden määrittelyä.....	8
2.2.1 Kuva.....	8
2.2.2 Runo.....	9
2.2.3 Dialogisuus.....	10
2.2.4 Ikonoteksti.....	10
2.3 Näkökulmia tutkimuskysymyksiin.....	11
2.3.1 Kuvan ja sanan suhde.....	11
2.3.2 Dialogisuuden problematiikasta.....	12
2.3.3 Artikuloimaton merkitys.....	12
3 Menetelmä.....	14
3.1 Tutkimusmenetelmät.....	14
3.1.1 Taideperustainen tutkimus.....	14
3.1.2 Autoetnografia.....	14
3.2 Tutkimusaineisto.....	15
3.2.1 Teini-iän taideilmaisu.....	16
3.2.2 Kuvani ja runoni.....	16
3.2.3 Aineiston jaottelu.....	17
3.3 Analyysimenetelmä.....	18
3.3.1 Ankkurointi ja vuorottelu.....	18
3.3.2 Analyysin rakenne.....	20
4 Tutkimusosio.....	21
4.1 Sydämen peili.....	24
4.1.1 Runo.....	24

4.1.2 Kuva.....	25
4.1.3 Ikonoteksti.....	25
4.1.4 Oma kokemus.....	26
4.2 Enkelin käsissä.....	30
4.2.1 Kuva.....	30
4.2.2 Runo.....	30
4.2.3 Ikonoteksti.....	31
4.2.4 Oma kokemus.....	32
4.3 Unelma.....	36
4.3.1 Runo.....	36
4.3.2 Kuva.....	36
4.3.3 Ikonoteksti.....	37
4.3.4 Oma kokemus.....	38
5 Pohdintaosuus.....	40
5.1 Tulkinta ja johtopäätökset.....	40
5.1.1 Analyysin tarkastelu.....	40
5.1.2 Vastauksia tutkimuskysymyksiin.....	41
5.2 Tutkimuksen rajoitukset.....	42
5.3 Tulosten hyödyntäminen.....	43
5.4 Jatkotutkimusideat.....	44
6 Lähteet.....	45
Kirjallisuuslähteet.....	45
Internet-lähteet.....	46
7 Liitteet.....	47
Kuvaliitteet.....	47
Runoliitteet.....	47

1 Johdanto

Taiteen kandidaatin opinnäytetyössäni pohdin kuvan ja runon dialogisuutta. Kuvan ja runon vuorovaikutussuhteiden tutkiminen kiinnostaa minua, koska visuaalinen ja verballinen ilmaisu ovat aina olleet sydäntäni lähellä.

Olen piirtänyt niin kauan kuin muistan - siitä asti, kun sain kynän käteeni. Pienenä tyttönä minulla oli tapana katsella kauniiden kuvakirjojen sivuja. Tutkiessani tarkasti kirjojen kuvituksia, muistan ihailleen miten upeita kuvitukset olivat ja ajatelleeni, että haluan oppia piirtämään yhtä hienoja kuvia. Myös kertomusten maailmat kiehtoivat minua: minusta oli hauskaa kuvitella kaikenlaista ja keksiä omia tarinoita. Halusin oppia kirjoittamaan, jotta voisin tehdä tarinoistani omia kuvitettuja kirjoja. Selailin kirjojen tekstejä ja painoin mieleeni miltä kirjaimet näyttivät. Kirjoittelin usein paperille satumanvaraisia kirjainyhdistelmiä, joita en osannut lukea, jolloin kyselin aina äidiltä ja isältä: ”Mitä tässä lukee?” Sen jälkeen vanhempani tulivat siihen tulokseen, että minut kannattaisi opettaa lukemaan.

Kirjoittamisesta tuli piirtämisen lisäksi tärkeä osa itseilmaisuani kun opin lukemaan ja kirjoittamaan. Aluksi tein pieniä kirjoja, joihin kirjoitin tekstit ja piirsin kuvitukset. Kuvittamisen lisäksi piirsin kuvia kaikesta, mikä kiehtoi ja innoitti minua. Koulun alkamisen myötä aloin kirjoittaa pikkukirjojen lisäksi tarinoita ilman kuvia. Käytyämme koulussa runoutta läpi innostuin kirjoittamaan omia runoja, jotka olivat lähinnä rimmaavia loruja. Varhaisnuoruudessani aloin myös pitää päiväkirjaa ja kirjoittamani tarinat muotoutuivat novelleiksi. Teini-ikästä alkaen runojen kirjoittamisesta tuli minulle erityisen tärkeää. Kuvataiteessa kokeilin piirtäen ja maalaten erilaisia tekniikoita.

Aihepiiri kiinnostaa minua, koska se koskettaa minua henkilökohtaisesti. Olen kokenut taiteellisen tekemisen olevan tapa ilmaista itseäni, käsitellä tunteitani, ja lisäksi taiteen tekeminen itsessään on ollut nautinnollista. Kuvataiteen tekeminen ja luova kirjoittaminen ovat olleet elämäni halki osa minua - ja ne ovat edelleen.

Tutkimuksessani tarkastelen tekemiäni kuvia ja runoja teini- ja nuoruusvuosieni varrelta. Tutkin kuviani, jotka olen toteuttanut runojeni pohjalta, ja runoja, jotka olen kirjoittanut kuvieni pohjalta, ja vertailen töitäni keskenään. Olen kiinnostunut löytämään aiheesta tietoa teoreettisista kirjallisuuslähteistä ja saamaan niiden kautta uusia

oivalluksia. Lisäksi haluaisin selvittää, millaisia tulkintoja kuvan ja runon dialogisuudesta voidaan muodostaa omien tuotosteni analysoinnin perusteella. Asetan tutkimukseni tavoitteeksi tuoda sekä kirjallisten lähteiden, että omien kuva- ja runoaineistoni pohjalta näkökulmia kuvan ja runon välisestä suhteesta.

Haen tutkimuksessani vastauksia seuraaviin kysymyksiin: Mitä eroja ja yhtäläisyyksiä kuvan ja runon taiteellisessa ilmaisussa on? Mitä kuva kertoo eri tavalla kuin runo? Mitä runo kertoo eri tavalla kuin kuva? Miten kuvan ja runon ominaisuudet täydentävät toisiaan? Mitä mahdollisuuksia runon ja kuvan ominaisuuksien hyödyntämisessä voisi olla taidekasvatuksen kentällä? Tutkimukseni esioletuksena on, että kuvallinen ja runollinen ilmaisu eroavat toisistaan. Oletan, että molemmissa taiteellisissa tavoissa on omat vahvuutensa, joilla voi ilmaista eri asioita, ja että näitä keinoja voi käyttää tukemaan toisiaan.

Uskon että voi olla mieltä avartavaa huomata, mitä mahdollisuuksia kuvan ja runon ilmaisulla on, ja miten nämä taiteen eri keinot ovat vuoropuhelussa keskenään. Mielestäni myös kuvataidekasvatuksen piirissä on tärkeää ymmärtää syitä, miksi visuaalinen tai verbaalinen taiteellinen tekeminen voi olla henkisesti eheyttävää ja mitä se kertoo yksilön ajatusmaailmasta tietyssä ikävaiheessa. Tutkimukseni voi tuoda uusia näkökulmia taiteellisen tekemisen merkitykseen nimenomaan kuvan ja runon dialogisuuden analysoinnin, sekä omakohtaisen pohdintani kautta.

Kandidaattityöni on kvalitatiivinen, laadullinen tutkimus. Tutkimusmenetelmäni on taideperustainen autoetnografinen tutkimus, koska tutkimusaineistoni koostuu omista taidetöistäni, ja aineistoni käsittely perustuu henkilökohtaisiin havaintoihini, ajatuksiini ja kokemuksieni pohdintaan. Käytän kuvieni ja runojeni analyysin rakenteellisena pohjana ankkuroinnin ja vuorottelun menetelmää. Tutkimukseni keskeisiä käsitteitä ovat *kuva*, *runo*, *dialogisuus* ja *ikonoteksti*.

2 Teoreettinen tausta

2.1 Keskeiset lähteet

Tutkimukseni keskeisimpiä lähteitä on Kai Mikkosen teos *Kuva ja sana: Kuvan ja sanan vuorovaikutus kirjallisuudessa, kuvataiteessa ja ikonoteksteissä* (2005). Teos avasi minulle kuvan ja sanan käsittelyn kautta paljon ajatuksia ja teoreettista pohjaa kuvan ja runon dialogisuuden pohdintaan. Käsittelenkin tutkimuksessani kuvan ja runon suhdetta paljon Mikkosen esittämien näkemysten valossa, ja hän on tutkimukseni tärkein auktoriteetti. Mikkosen teoksessa on mainittu myös käyttämäni ankkuroinnin ja vuorottelun analyysimenetelmän kehittäjä, kirjallisuudentutkija Ronald Barthes.

Cathy A. Malchiodin toimittama artikkelikokoelma *Ilmaisuterapiat* (2005) tarjosi kuvataide- ja runoterapiaa käsittelevien artikkeleiden myötä näkökulmia kuvataiteellisen ja runollisen ilmaisun merkityksiin, sekä niiden terapeuttisiin ja parantaviin vaikutuksiin. Tutkimuksen kannalta tärkeiksi auktoriteeteikseni nousivat kuvataideterapeutti Cathy A. Malchiodi, sekä runoterapeutti Kenneth Gorelick.

Lisäksi tärkeä lähdeaineistoni on Seija Karppisen, Inkeri Ruokosen ja Kari Uusikylän toimittama artikkelikokoelma *Nuoret ja taide - ilolla ja innolla, uhmalla ja uholla - Kirjoituksia murrosikäisten taito- ja taidekasvatuksesta* (2007). Tekstit herättivät ajatuksia nuorten ja teinien luovan ilmaisun piirteistä ja merkityksistä, joita on tärkeä huomioida kuvataideopetuksessa. Artikkelikokoelman tärkein asiantuntijani on kuvataideopetusta käsittelevä Raili Kärkkäinen.

2.2 Käsitteiden määrittelyä

2.2.1 Kuva

Käsitteen *kuva* voi ymmärtää todella monin tavoin. Se on suuri merkitysten ja metaforien varasto. Kuva voi tarkoittaa visuaalisesti koettavan todellisuuden esittämistä, se voi merkitä mentaalista kuvaa tai liittyä mielikuvitukseen. Kuva on myös optisesti havaittavissa oleva asia, ja lisäksi kuvalla on lukuisia abstrakteja merkityksiä, jotka liitty-

vät esimerkiksi tilallisen miljöön tai maailmankuvan hahmottamiseen, näyttämiseen ja kertomiseen, kielikuviin tai jonkin esityksen ja todellisuuden välien vastaavuuden periaatteeseen. (Mitchell 1986; Elkins 1999; Laruen 1999/ sit. Mikkonen 2005, 44.)

Tutkimuksessani tarkoitan kuva-käsitteellä kuvataiteen keinoin toteutettua visuaalista kuvaa. Tahdon tutkia nimenomaan taiteen kuvaa, koska se on monin tavoin erityinen kuvan muoto. Taidekuva ei ole tekijälleen vain jokin merkki tai kieltä, vaan itsenäinen, lähes maaginen olio, joka on olemassa omilla ehdoillaan. Taiteellisella kuvalla on vitalistinen ja animistinen luonne: se on ikään kuin elinvoimainen, elävä sielu. Taiteellisen kuvan tekijälle voi värin olemus tai struktuuri olla itsessään elämyksellistä. Taidekuva ei kiinnosta katsojaa reaalisena objektina vaan merkitysten välittäjänä. Taiteellinen kuva syntyy vuorovaikutuksessa sisäisen maailmamme ja ulkoisen välittäjän, fyysisen kuvan välitilassa. (Mitchell 2006/ sit. Seddiki 2012, 34.)

2.2.2 Runo

Sanan *runo* lisäksi käytän tutkimuksessani myös käsitettä *sana*, jolla viitataan yleisesti taiteen verbaaliseen ilmaisuun ja myös runoon. Runous eli lyriikka on yksi kaunokirjallisuuden muodoista. Perinteisesti runo on määritelty tekstiksi, jonka rakenteessa rivit on jaettu säkeiksi ja säkeet muodostavat säkeistöjä. Runouteen on liitetty alku-, ja loppusoinnut, joista syntyy runomitta ja -rytmi. Nykyinen runouden määritelmä pitää sisällään valtavan kirjon erityylisiä kirjoituksia. Gorelick kuvailee runon moninaisuutta sanoen:

”Runollinen kieli on tiivistettyä, täynnä kielikuvia ja ladattu täyteen merkityksiä. Se yhdistää tietoisia ja tiedostamattomia ulottuvuuksia, integroi olemisen menneitä, nykyisiä ja tulevia tasoja, haastaa ajatuksia, stimuloi fysiologisia vasteita sekä resonoii paradoksien ja elämän mysteerien kanssa.” (Gorelick 2005, 151)

Tahdon tutkia eri kirjoitusmuodoista juuri runoa, koska runo poikkeaa muista tekstilajeista. Runon kieli on sointuvaa, kuin sanojen musiikkia. Sisällöllisesti runo kuvailee tunteita ja maalaa todellisuutta visuaaliseksi mielikuviksi symbolien ja metaforien kautta. Gorelickin (2005, 151) mukaan englannin kielen sana *poetry* juontuu termistä *poesis*, joka tarkoittaa ”kutsua olevaksi sellaista, jota ei aikaisemmin ole ollut”. Runon sanaleikit

luovat naamioita ja tunkeutuvat valeasujen läpi sekä kutsuvat intiimiyteen, näkemään pintaa syvemmälle (Gorelick 2005, 175).

2.2.3 Dialogisuus

Dialogisuus viittaa keskusteluun, jossa kaksi tai useampi osapuoli ovat vuoropuhelussa keskenään. Vuorovaikutuksen keskinäisessä, vastavuoroisessa suhteessa osapuolet vuorottelevat keskenään, vaikuttaen toinen toisiinsa (Mikkonen 2005, 44). Erkkilän (2012, 177) mukaan dialogin edellytys on, että siihen osallistuvat ajattelevat voivansa saada toisiltaan uusia näkemyksiä. Dialogin lopputulosta ei voi koskaan tietää sen alkaessa; muuten kyse ei ole aidosta dialogista. Tutkimuksessani tarkoitan dialogisuudella kuvan ja runon välistä vuoropuhelua. Uskon, että taiteen kautta ilmaistut asiat voivat olla yhtä merkittäviä kuin ihmisen henkilönä ilmaisemat asiat. Taide voi puhua usein myös sellaisesta, mitä yksilö ei voi sanoa. Siksi dialogi taidetöiden kautta voi toimia yhtenä todellisen vuoropuhelun muotona. (Erkkilä 2012, 177.)

2.2.4 Ikonoteksti

Ikonoteksti tarkoittaa kuvan ja sanan yhdistelmää, jossa ne liittyvät ajallisesti ja tilallisesti osaksi samaa esitystä, mutta kuva ja sana eivät välttämättä sulaudu yhteen. Ikonoteksti perustuu kuvan ja sanan vuorovaikutukseen, jolloin niiden suhde on tulkintaprosessin tulos. Tämä tulkinta vaikuttaa siihen, millaisia merkityksiä verbaaliset ja visuaaliset elementit saavat. Yhdessä toimiessaan kuva ja sana voivat tarkentaa toistensa merkityksiä, kun tarkastellaan niiden suhteen synnyttämää tulkintaa. (Mikkonen 2005, 55-56.) Ikonotekstin käsite viittaa opinnäytetyössäni käyttämäni kuvan ja runon yhdistelmään, jossa kaksi autonomista teosta muodostavat yhdessä uuden kokonaisuuden.

2.3 Näkökulmia tutkimuskysymyksiin

2.3.1 Kuvan ja sanan suhde

Kuvalle on annettu erityinen asema kieleen ja muuhun representaatioon verrattuna. Perinteisesti kuvan on ajateltu olevan välittömässä yhteydessä luontoon, ruumiiseen tai kulttuurin ulkopuoliseen. Taideteorian on joko täytynyt käyttää hyväkseen tai hillitä taidokuvan kykyä vapauttaa näitä niin sanottuja luonnollisia voimia. Näyttämistä pidetään luonteeltaan voimakkaampana ja todellisempana kuin sanoilla kertomista. (Mikkonen 2005, 17.) Mikkonen kirjoittaa (2005, 13-14):

”Kirjoituksen alkuperä on kuvassa, kun taas kuvien merkitys on kautta aikojen ollut sidottu kielelliseen kommunikaatioon. Kuviin liitetään sanoja, jotta niiden merkityksiä voidaan välittää tehokkaammin. Toisaalta kirjoitus on kehittynyt riippumattomamaksi kuvista, mutta silti sen yhteydessä on jatkuvasti käytetty visuaalisia merkkejä tehokkaamman vaikutuksen aikaansaamiseksi. -- Kuvan ja sanan suhde, sen vuorovaikutuksen muodot ja arvostusten hierarkia, on kuitenkin muuttunut jatkuvasti.”

Nykyinen tilanne on johtanut eräänlaiseen kielelliseen imperialismiin: kuvan ajatellaan olevan kieltä, jota luetaan visuaalisen lukutaidon käsitteen mukaisesti. Yhtä yleistä on ajatella näennäisesti vastakkaisen suuntauksen, kaiken esittämisen visualisoinnin mukaisesti: kaikkea esitystä halutaan säestää kuvin, koska elämme visuaalisen kulttuurin aikakautta. Esitysmuotojen ero on niiden tehtävissä, merkitysten tulkinnassa ja vaikutuksessa. Kuvaa ja sanaa yhdistää, että ne luovat molemmat merkityksiä, sekä pyrkivät merkitysten yhdenmukaisuuteen ja vaikuttamaan vastaanottajaan. (Mikkonen 2005, 16.)

2.3.2 Dialogisuuden problematiikasta

Kuvan ja sanan välinen ero on monin tavoin keinotekoinen. Kirjoitetun kielen merkityksiä, sekä kirjainten muotoa tai niiden asettelua, voi halutessaan katsoa kuvana, kun taas kuvan merkityksiä voi aina yrittää kääntää kielelliseen muotoon. Aina tekijä itse ei ajattele teoksessa olevan eroa esitysmuotojen välillä, vaan se on median tai taideinstituution näkökulman muodostama. (Mikkonen 2005, 15.) Kuvan tavoin runous sisältää ja vapauttaa metaforan voimia, asettaa asioita toistensa rinnalle, avaa uusia mahdollisuuksia ja lisää ymmärrystä (Gorelick 2005, 157).

Kuvan erityisyyden hahmottamisen tekee kuitenkin hankalaksi, että visuaalisesta kokemuksesta puhutaan ensisijaisesti kielen avulla, jolloin kuvallinen merkitys saa sanallisen muodon. Kuvasta puhuminen on kuvan kielellistämistä ja kerronnallistamista, jolloin usein puhutaan siitä, miten nähdyn asian voi kääntää kielellisiksi merkeiksi. (Mikkonen 2005, 17.) Toisaalta kuva taidekuvana, tai poeettisena tulkintana, saattaa ohittaa tekstin tai luoda sen kanssa yhdessä uuden teoksen, joka saattaa esiin maailmasuhdetta (Seddiki 2012, 36).

Kuvan ja runon dialogisuudesta puhuttaessa on myös ongelmana, että ajatus kuvasta ja runosta yhdessä sinänsä viittaa siihen, että kaksi erillistä ja mahdollisesti yhteensopimatonta asiaa kytketään yhteen. Ajatus kuvan ja runon vuorovaikutuksesta voi painottaa näiden tekijöiden eroa eikä niitä yhdistäviä seikkoja, vaikka oltaisiin kiinnostuneita niiden dialogisuudesta. (Mikkonen 2005, 44.)

2.3.3 Artikuloimaton merkitys

Kuvaa ei voi koskaan kokonaan kuvata kielellä, eikä kaikkia kielellisiä ilmauksia voi kääntää kuviksi. Käytännössä kuva ja runo ovat monin tavoin autonomisia ja toisistaan riippumattomia yksiköjä (Mikkonen 2005, 20, 44.)

”Kuvallisen ja sanallisen rakenneosan sisältämät merkityksen aukot saavat väistämättä eri muotoja. Nämä aukot taas voidaan täydentää vain laajemman tulkinnallisen viitekehyksen, kuten kertomuksen kokonaisuuden, kautta. Kuvakirjan kuvitus lisää tekstiin aina jotain, mitä ei vielä tiedetä. Kuvat kiinnittävät huomion johonkin tiettyyn tapah-

tumien kohtaan ja vaikuttavat näin kertomuksen ymmärtämiseen. Teksti taas ohjaa ja laajentaa kuvien katsomista omilla tavoillaan.” (Mikkonen 2005, 56.)

Kuvan ja sanan suhdetta hallitsevaa vuorovaikutuksen ja mahdollisen konfliktin tilaa voi kutsua myös *artikuloimattoman merkityksen* tai *puutteen tilaksi*. Tässä tilassa sanan ja kuvan liittyminen toisiinsa vaatii lukija-katsojalta aktiivista osallistumista, jotta teoksen merkitys voidaan ymmärtää. Tekstin ja kuvan merkitys samassa teoksessa ei siis ole niiden summa, vaan niiden vuorovaikutuksen tulos, ja tässä vuorovaikutussuhteessa syntyy uusia lisämerkityksiä. (Raynolds 1998, 124-125/ sit. Mikkonen 2005, 43.) Kuvan ja sanan suhde on pitkälti lukijan ja katsojan tajunnassa syntyvä tulkinta. Suhteen ymmärtäminen herättää tulkitsijassa myös muita ajatuksia, mielikuvia ja merkityksen konnotaatioita, jotka vaikuttavat tulkintaan, ja luovat merkityksiä visuaalisille ja verbaalisille elementeille. (Mikkonen 2005, 56.)

Tästä syystä keskityn tutkimuksessani nimenomaan kuvan ja runon yhdessä muodostamiin merkityssisältöihin, enkä tutki niiden rakenteellisia piirteitä. Tarkoitukseni on analysoida kuvan ja runon luomia sisällöllisiä ominaisuuksia vertailemalla näitä esitysmuotoja toisiinsa sekä tarkastelemalla niiden luomien tulkintojen eroja ja yhtäläisyyksiä.

3 Menetelmä

3.1 Tutkimusmenetelmät

3.1.1 Taideperustainen tutkimus

Taideperustaisen tutkimuksen lähtökohtana on moninainen ihmiskäsitys ja ymmärrys taiteen menetelmillä tai strategioilla syntyvästä tutkimuksellisesta tiedonmuodostuksesta. Taideperustainen tutkimusmenetelmä tuottaa ympäröivästä todellisuudesta tietoutta, jossa olennaista on visuaalisen prosessin sanallistaminen ja käsitteellistäminen. Tutkijan intentiot kuuluu avata lukijalle kielellisesti, sillä kuva ei itsessään riitä argumentoimaan tutkimuksen kontekstissa. Näin traditionaalisen vastakkainasetteluna hahmotettu kuvallinen ja kielellinen ajattelu muodostavat monipohjaisen ymmärryksen tiedonkäsitykselle. (Kallio 2008, 107.)

Tutkimuksessa omaa taiteen tekemistään menetelmänä käyttävän tutkijan itsekriittisyys ja työn läpinäkyvyys nousevat keskeiseen rooliin. Tutkija pääsee taiteellisen työskentelyn kautta käsiksi kysymyksiin, joihin toinen tutkija ei voi koskaan päästä. (Kallio 2008, 109.) Taideperustaisessa tutkimuksessa tutkija altistaa persoonansa ja taiteensa tutkimuksensa välineeksi ja tutkimusmenetelmäksi, taiteellisen työnsä instrumentiksi. Oman kokemushistorian ja taiteen asettaminen tutkimuksen kohteeksi tuottaa elettyä elämää koskettavaa tietoa. (Eskola & Suoranta 1998, 211/ sit. Kallio 2008, 112.)

Valitsin tutkimusmenetelmäkseni taideperustaisen tutkimuksen, koska tutkimusaineisto koostuu omista taidetöistäni. Omakohtaisen tekijän näkökulmani kautta on mahdollista tarttua tietoon, joka paljastaa kuvan ja runon dialogisuudesta jotain olennaista, mikä jäisi muuten saavuttamatta.

3.1.2 Autoetnografia

Autoetnografia viittaa käsitteisiin *itse* (auto), *kulttuuri* (ethno) ja *kuvaus* (graphy) (Chang 2008, 47-48/ sit. Valkeapää 2012, 71). Autoetnografisessa tutkimuksessa tutkija kyseenalaistaa kokemuksensa ja ajattelutapansa asettamalla oman subjektiivisuutensa

ja auktoriteettinsa rinnakkain toisten osapuolten kokemusten kanssa. Kuitenkin näiden rinnastusten luojana ja valintojen tekijänä, tutkijan persoonallinen ääni ja näkemys säilyvät kertomuksessa vahvana. Avaamalla henkilökohtaisen näkökulmansa julkiseksi ja jaetuksi, tämän toiseuden perspektiivin kuuluu vahventaa tutkijan subjektiviteettia. (Teatterikorkeakoulun verkkosivut.)

Laadullisen tutkimuksen mukaisesti, tutkijan henkilökohtaiset kokemukset ja tunteet ovat painotetusti esillä: tutkijan ääni vuorottelee sosiaalisen ja kulttuurisen näkökulman kanssa. Avaamalla sisäistä maailmaansa tutkija paljastaa haavoittuvan minänsä. Autoetnografisessa kirjoittamisessa keskeistä on kertomisen ruumiillisuus, tunteiden läsnäolo ja dialogisuus. Henkilökohtaisen asettuessa rinnakkain jaetun kanssa, ja antautuessa kriittisen keskustelun kohteeksi, paljastuu sen rajallisuus, mutta myös ainutkertaisuus ja koskettavuus, mikä antaa mahdollisuuden kokemusten jakamiselle ja yhteisen ymmärryksen luomiselle. (Teatterikorkeakoulun verkkosivut.)

Tutkimukseni on myös autoetnografinen tutkimus, koska peilaan tutkimukseni teoriaa omiin havaintoihini, ja tutkimukseni tuottama tieto perustuu omiin kokemuksiini. Tarkastelen aihetta tavalla, jolla taidetta vastaanotetaan ja luodaan, sillä aineistoni käsittely perustuu henkilökohtaiseen pohdintaani, taiteellisten teosten kokijana ja tekijänä.

3.2 Tutkimusaineisto

Tutkimusaineistoni koostuu toteuttamistani kuvista ja kirjoittamistani runoista. Jo opinnäytetyöni suunnitteluvaiheessa päätin, että tahdon käyttää tutkimusaineistonani omia kuvataidetoitani ja kirjoituksiani elämäni varrelta. Ajattelin, että katsaus taidetöihini, sekä näkökulmani kuvien ja runojen tekijänä voi kertoa jotain uutta visuaalisen ja verbaalisen dialogisuuden ainutlaatuisuudesta. Lisäksi henkilökohtainen esimerkkini kertoo, minkä takia itseilmaisu kuvan ja runon kautta voi olla henkisesti eheyttävää ja tuottaa mielihyvän kokemuksia. On selvää, että yhden yksilön kokemukset eivät päde kaikkien taiteen tekemiseen, mutta oma kokemukseni tuo näkökulmia siihen, mitä mahdollisuuksia kuvan ja runon hyödyntäminen voisi avata kuvataideopetuksessa.

3.2.1 Teini-iän taideilmaisu

Päädyin rajaamaan aineistoni teini - ja nuoruusvuosieni aikana, noin 13–17-vuotiaana toteutettuihin kuviini ja runoihini. Päätin tutkia nimenomaan teini- ja nuoruusvuosien taidetoitani, koska silloin runojen kirjoittamisesta muotoutui minulle erityisen tärkeä tapa ilmaista itseäni. Kärkkäisen mukaan nuorella on erityinen tarve tulla kuulluksi ja ymmärretyksi. Nuoreksi kasvaminen tuo mukanaan monia muutoksia, itsenäistymistä ja identiteetin etsintää. Nuoren mielenkiinto suuntautuu ryhmäsuhteiden lisäksi myös itsen ja laajempien yhteiskunnan rakenteiden välisiin suhteisiin ja niissä rakentuviin ajattelumalleihin. (Kärkkäinen 2007, 84.)

Teinivuosien aikana myös kuvataideilmaisuni estetiikkaan välittyi poeettisia piirteitä, jotka sisälsivät symboliikkaa. Silloin aloin tietoisesti yhdistää kuvallista ja kirjallista ilmaisuani, toteuttamalla kuvistani runoja ja runoistani kuvia. Nuorilla erilaisten tyylien ja tapojen kokeilun myötä kehittyvät kyvyt verrata, ajatella kriittisesti, tehdä päätöksiä ja ilmaista käsityksiään. Teini-iässä aletaan sietää ristiriitoja sekä arvostaa yksinäisyyttä ja luovuutta ja kyetään ymmärtämään erilaisia vaihtoehtoja ja tulkintoja. Tämä suotuista kehitys tapahtuu yhtä matkaa turvallisuuden, tiedostamisen ja kykenevyyden tunteen kehittymisen kanssa. (Kärkkäinen 2007, 84.)

Nuoruusvuosinani minulle oli tärkeää saada käsitellä tiettyjä teemoja metaforisesti sekä kuvan, että runon muodossa. Myös Kärkkäisen (2007, 86) mukaan nuoreksi kasvavien kuvissa on nähtävissä narratiivinen painotus. Nuoren kasvaessa ajatteluprosessin lisääntynyt kompleksisuus ja fyysis-emotionaalinen kehittyminen johtavat kuvailmaisuun, jossa arkisten kohteiden lisäksi ilmaistaan myös voimakkaita tunteita ja psykologisia tiloja (Kärkkäinen 2007, 84). Tulin siihen tulokseen, että teini-, ja nuoruusvuosieni taideilmaisun esitysmuodot tukevat parhaiten tutkimukseni tarkoitusta: kuvan ja runon dialogisuuden pohtimista.

3.2.2 Kuvani ja runoni

Teini- ja nuoruusvuosieni aikana kokeilin erilaisia piirtämisen ja maalaamisen tyylejä kuvataideilmaisussani. Olin innostunut harjoittelemaan eri tekniikoiden käsittelyä, ja tein kuvia aina sillä hetkellä mieluisimmalla välineellä. Mielekkäimmät piirustusvälinee-

ni olivat vesiliukoiset puuvärit, lyijykynä, ja pastelliliidut. Maalaamisessa käytin eniten akryylejä ja pidin paljon myös öljyväreistä. Kuvani olivat joskus ekspressiivisiä, mutta suurimmaksi osaksi jälkeni oli kiiltokuvamaisen silottelevaa, jopa naivistista. Tekniset kykyni eivät riittäneet realistiseen ilmaisuun, mutta minulla oli yritystä tavoitella ihmisen anatomiaa, hahmojen oikeellisuutta ja maisemien luonnonmukaisuutta.

Nuoruusvuosieni runot noudattavat perinteistä runon määritelmää siinä, että ne on jaettu säkeisiin ja säkeistöihin. Lisäksi pyrin siihen, että runoissani olisi loppusointuja, mutta se ei ollut kuitenkaan välttämätöntä. Teini-iän runoissani päätin, että tärkeintä on saada sanottavani sanotuksi, vaikkei siinä olisikaan riimejä. Silti pyrin sanojen sointuvuuteen ja jonkinlaiseen runolliseen rytmiin. Runoni muotoutuivat perinteisen ja modernin runon välimuodoksi, jossa tavoittelin rimmaavuutta, mutta välillä kirjoitin säkeitä tavallisiksi lauseiksi kuin ajatusten virtaa.

Kuvieni ja runojeni esitystapaa on ohjannut pyrkimykseni harmoniaan ja kauneuteen. Taiteellisten tuotosteni sisällöt ovat symbolisia: ne käsittelevät ajatuksiani ja elämäni vaiheita vertauskuvallisesti. Kuvani ja runoni eivät yleensä kerro mistään konkreettisesta tilanteesta, mutta niiden vaikuttajina ovat olleet oikeat tapahtumat. Kuvieni henkilöt eivät aina esitä minua itseäni, eikä myöskään runojen minä tarkoita välttämättä minua. Joissain tuotoksissa kertomuksen päähenkilö kuvaa jotain tuntemaani henkilöä, jonka kokemuksiin olen halunnut samaistua. Vaikkei esimerkiksi kuvien henkilö näytä minulta, olen kuitenkin kuvannut suurimmaksi osaksi itseäni. Samoin runoissani heijastuu omat tunteeni ja kokemukseni, joita olen käynyt läpi, vaikkei teksti kertoisi suoraan minusta itsestäni.

3.2.3 Aineiston jaottelu

Käydessäni läpi nuoruusvuosieni aikana toteutettuja kuvataidetoita ja runoja, huomasin niissä teemoja jotka toistuvat tuotannossani yhä uudelleen. Taidetyöskentelyssäni esiintyvät aihekokonaisuudet kertovat siitä, mitä asioita olen halunnut, tai kokenut tarpeelliseksi käsitellä, sekä mitkä asiat olen kokenut tärkeiksi elämässäni. Jaottelin kuvani ja runoni kuuteen eri teemaan jotka ovat: 1. Rakkaus, 2. Suru, 3. Hengellisyys, 4. Läheiset 5. Luonto, sekä 6. Tulevaisuus. Luokittelustani huolimatta, kaikissa runoissani

ja kuvissani heijastuu useiden eri aihe-alueiden piirteitä. Teemani ovat suuntaa-antavia jaotteluja sille, millaisia sisältöjä kuvani ja runoni pohtivat.

Jaottelujeni perusteella päätin ottaa tutkittavakseni kolme esimerkki-ikonotekstiä. Ikonotekstini sisältävät sekä kuvan, että runon, joilla on sama yhteinen nimi. Jokaiseen kolmeen esimerkkityöhöni nivoutuu ainakin kahden eri edellä mainitsemani kategorian piirteitä. Näin jokainen luokitteluni teema sisältyy valikoimaani kolmen työn aineistoon. Käsittelemällä jokaista jaotteluryhmää edustavia ikonotekstejä, pystyn välittämään edes jonkinlaisen kokonaiskuvan teinivuosieni kuva- ja runoilmaisun tuotannosta.

Teemassa 1. Rakkaus käsitellään romanttisia tunteita, ihastumisen ja rakastumisen kokemuksia, toisaalta myös sydänsuruja ja pettymyksiä, sekä peilataan omaa seksuaalisuutta symbolien kautta. 2. Suru-teemassa käsitellään elämän mukanaan tuomia vastoinkäymisiä, pettymyksiä, itsetunnon haavoja ja kasvukipuja. Näiden teemojen piirteitä edustava esimerkkityöni on kuva ja runo *Sydämen peili*.

Teema 3. Hengellisyys sisältää pohdintaa elämän tarkoituksesta, ylikuonnollisesta ja omasta uskosta, sekä käydään vuoropuhelua Jumalan kanssa. Teemassa 4. Läheiset käsitellään suhteita perheenjäseniin, ystäviin sekä muihin elämässä tärkeisiin ihmisiin. Teemaan liittyvät myös muistot ja juhlapäivät näiden ihmisten kanssa. Näistä teemoista esimerkkinäni on runo ja kuva *Enkelin käsissä*.

Teema 5. Luonto sisältää kuvat ja runot, joissa pohditaan ympäristökysymyksiä ja suhdetta luontoon. Teemassa kuvaillaan myös hetken kauneutta ja luonto esiintyy oman mielenmaiseman vertauskuvana. Teema 6. Tulevaisuus sisältää kuvitelmat ja haaveet, sekä toiveikkaat suunnitelmat ja tulevaisuudennäkymät. Näiden teemojen ominaisuuksia sisältävä esimerkkini on kuva ja runo *Unelma*.

3.3 Analyysimenetelmä

3.3.1 Ankkurointi ja vuorottelu

Yksi vaikutusvaltaisimpia kuvan ja sanan suhteen kuvauksen muodoista on ollut ranskalaisen kirjallisuudentutkijan, Ronald Barthesin, teoria kielellisten merkkien tehtävistä kuvan yhteydessä. Barthes on nimennyt verbaalisille merkeille kaksi pääfunktiota suhteessa kuvaan: *ankkurointi* (ancrage) ja *vuorottelu* (relais). Ankkurointi tarkoittaa

tekstin pelkistävää tehtävää, eli kuinka sanat selventävät kuvan merkitystä vähentämällä sen monimielisyyttä. Sanat tekevät tässä mielessä kuvasta tehokkaamman viestin. Ankkurointi myös vastaa kysymyksiin ”mikä kuva on” ja ”mitä kuvassa voi nähdä”. Sanan ja kuvan vuorottelu, eli vuorovaikutus viestinvaihtona, taas tarkoittaa, että teksti ja kuva ovat toisiinsa nähden täydentävässä suhteessa. (Barthes 1993/ sit. Mikkonen 2005, 58.)

Barthesin mukaan toisen elementin hallitsevalla asemalla on merkitystä kuvaa ja sanaa yhdistävän teoksen yleisille merkityksen ehdoille, mutta nämä eri tehtävät voivat olla myös olemassa samanaikaisesti. Jos sana ei varmista kuvan merkitystä, vaan kuva ja sana molemmat täydentävät toisiaan, tai rajaavat toisiaan, ne toimivat osana jotain yleisempää merkityksen järjestelmää. Jos teksti kertoo siitä, mitä kuva ei voi vielä sanoa, kuvan ja sanan suhde ei varsinaisesti rajaa merkitystä tai torju kuvan merkitystä. Sen sijaan viestistä on mahdollista löytää tietty tarinallinen tai abstrakti yhdenmukaisuus. (Mikkonen 2005, 58.)

Ankkuroinnin tekijöitä on kaksi: kuva ja sana, ja niiden suhde sinetöi kummankin viestin, kun toinen elementeistä määrää toisen merkityksen. Vuorottelu lähentää kuvaa ja sanaa, luomalla niiden välille jatkuvuuden vaikutelman, sekä viittaa dynaamiseen vuorovaikutukseen, joka seuraa eräänlaista merkityksen siirtymän logiikkaa. Samalla kuva ja sana kattavat kumpikin osan kolmannelta, laajemmasta tekijästä, esimerkiksi kertomuksesta. Kuvan ja sanan yhteenkuuluvuutta vahvistaa niiden yhtäläinen suhde kolmanteen merkityksen yksikköön, joka toimii niiden jaettuna diskursiivisena tilana. Niiden vuorovaikutus tapahtuu siis kertomuksen tilassa, eikä jonkin yksittäisen kuvan ja tietyn tekstin välillä. (Mikkonen 2005, 60.)

”Ankkurointi viittaa laivan ankkuriin. Ankkuroitu laiva on sidottu satamaan, jossa merkityksen meren tuulet, eivät kykene sitä heiluttamaan. Vuorottelu taas viittaa viestijuoksuun tai kilpailuun. Juoksijoiden sarja seuraa toisiaan samassa tehtävässä ja ihannetapauksessa he etenevät radallaan kuin yhtenä mielenä ja ruumiina. Barthesin kielikuvaa jatkaen meidän pitäisi siis olettaa, että kuvan ja sanan yhteinen viestikapula kulkee varmasti kohti maalia merkityksen juoksuradalla.” (Mikkonen 2005, 60-61.)

Käytän omien kuvieni ja runojeni tarkastelun rakenteellisena pohjana ankkuroinnin ja vuorottelun menetelmää, koska tarkoitukseni on ymmärtää ja tulkita kuvieni ja runojeni sisällöllisiä merkityksiä, sekä niiden keskinäisiä viittaussuhteita.

3.3.2 Analyysin rakenne

Hyödynnän tutkimusaineistoni, omien kuvieni ja runojeni, analyysissä ankkuroinnin ja vuorottelun teoriaa. Ankkuroinnin ja vuorottelun kategoriat saattavat näennäisesti luoda turhan vastakohta-asetelman, mutta Barthes korostaa, että tämän erottelumallin tarkoitus on toimia ainoastaan analyysin lähtökohtana. Kuva ja teksti voivat molemmat sitoa, ankkuroida tai laajentaa toisen merkitystä. Sanan ja kuvan molemminpuolinen symbolinen suhde välittää lisämerkityksiä, joita ne eivät yksinään kykenisi ilmaisemaan (Mikkonen 2005, 60, 62.)

Pohdin analyysissäni, mitä merkityksiä kuva ja runo itsessään herättävät, sekä mitä tulkintoja ne synnyttävät yhdessä. Tarkoitukseni on määritellä kuvan ja runon merkityssuhteiden tulkinnan ja vertailun avulla, toteutuuko ikonoteksteissäni ankkuroinnin vai vuorottelun, vai molempien käsitteiden periaatteet. Tarkastelen analyysissäni ensin sitä tuotostani, jonka olen tehnyt ensin: jos olen tehnyt kuvastani runon, tulkitseen ensin kuvaa, ja jos olen tehnyt runostani kuvan, tulkitseen ensin runoa. Etenen tässä järjestyksessä, koska sillä saattaa olla merkitystä ikonotekstin tulkinnan kannalta, kumpi teoksista on toteutettu aiemmin. Tämän jälkeen tarkastelen kuvaa ja runoa yhteisenä kokonaisuutena, ikonotekstinä.

On selvää, etten pysty katsomaan tai tulkitsemaan itse tekemiäni kuvia ja runoja objektiivisesti, enkä siihen aiokaan pyrkiä. Koska kyseessä on taideperustainen autoetnografinen tutkimus, aion analyysini lopuksi myös avata kuvieni ja runojeni tekemiseen liittyviä henkilökohtaisia kokemuksiani. Analyysini tarkoituksena on pohtia ikonotekstieni merkityksiä sekä katsojan, että tekijän näkökulmasta. Otan ensin katsauksen kuviini ja runoihini katsojana, minkä jälkeen kerron kuvieni ja runojeni tekijänä, mitä olen tuntenut tai käynyt läpi niitä toteuttaessani. Tarkoitukseni on oman kokemukseni avaamisella saada lukija ymmärtämään syitä, joiden takia olen kokenut kuvan ja runon tekemisen tärkeäksi, ja mitä asioita olen pyrkinyt ilmaisemaan.

4 Tutkimusosio

Sydämen peili

Aina peilini hellästi kiillotin.
Loisti se kirkkaasti edessäni,
niin kirkkaasti, etten uskonut
sen koskaan kuolevan.

Siitä katsoin unelmiini,
siinä heijastui
koko maailmani;
sinun kasvosi.

Varovasti yritin
päästä luoksesi,
sillä tiesin haaveiden olevan
särkyviä, hauraita.

Toivoin vain, että voisin
luoksesi kerran vielä löytää.
Mutta nyt
on peilini kaunis särkynyt.

Käsin verisin yritän sitä korjata.
Silmin kyyneltyvin katson,
miten kävelet pois
kanssa jonkun muun.

Kaikuu hiljaa kuiskaus nimestäsi.
Ei enää kimalla kehykset kultaiset.
En enää itseäni
näe samoin silmin.

Kaiken mitä yritin,
tein aivan turhaan.
En enää koskaan peiliä
ehjäksi saada voi.

On enää unelmista jäljellä
pettyneet kyynleet.
Jätti suru siihen jäljet ikuiset:
särkyneet sirpaleet.

(Runo 1. Sydämen peili)

(Kuva 1. Sydämen peili)

4.1 Sydämen peili

4.1.1 Runo

Sydämen peili-runossa runon minä vaalii peiliään, eli tunteitaan ja omakuvaansa. Peilissä heijastuu runon minän haaveet, niin selvinä kuvina, ettei runon minä usko että hänen täytyisi joskus luopua niistä. Peili on hänelle arvokas, mutta myös helposti särkyvä: runon minän identiteetti ja hellät tunteet ovat hänelle arkoja asioita. Peilistä heijastuu runon sinän kasvot, mikä kertoo että hän on tärkeä runon minälle. Runon sinä on runon minän sydämessä, hänen unelmiensa kohde ja osa hänen minuuttaan. Silti runon sinä on etäinen runon minää kohtaan. Runon minä on yrittänyt lähentyä häntä varovasti, aivan kuin runon minä olisi epävarma itsestään, eikä uskoisi runon sinän välittävän hänestä. Runon minä vaikuttaa pitävän tunteitaan niin arvokkaina ja unelmiaan niin kauniina, ettei hän uskalla paljastaa niitä, torjutuksi tulemisen pelossa. Silti runon minä toivoo että he voisivat vielä päätyä yhteen.

Yllättäen sydämen peili on särkynyt. Runossa ei selviä miten se särkyi, tai kuka sen rikkoi. Runon minä yrittää korjata sydämensä, hajonneen identiteettinsä ja tunteidensa palasia. Aivan kuin peilin särkyminen olisi hänen oma syynsä, hänen omaa kömpelyytään. Veriset kädet kertovat kuinka tuskallista runon minän on yrittää saada omanarvontuntonsa pysymään kasassa, kun hän huomaa ettei hänen tunteisiinsa vastata. Runon sinä kävelee pois jonkun muun kanssa, eli hän ei välitä runon minästä, vaan jostakin toisesta, ja poistuu runon minän elämästä, mutta silti runon minä jää kaipaamaan häntä. Runon minän tunteet ja haaveet ovat menettäneet kauneutensa ja hänen omakuvaansa jää tapahtuneesta pysyvät jäljet. Runon minää turhauttaa että hän tunsu mitään runon sinää kohtaan tai edes yritti lähestyä häntä, koska se ei merkinnyt mitään runon sinälle. Runon minä vain joutui vain itse kärsimään ja pettymään toiveissaan.

4.1.2 Kuva

Kuva Sydämen peili on pysäyttänyt hetken, jolloin tytön peili, hänen tunteensa ja omakuvansa, on särkynyt. Kuvan vaaleissa siniharmaan sävyissä väreilevä tausta luo vaikutelman tyhjiöstä. Ainoastaan tytön ja poiskävelevän parin tummina lankeavat varjot luovat aavistuksen tilan tunnusta. Kuvan keskellä on polvillaan tyttö, joka hapuilee maasta särkyneen peilin palasia haurain sormin. Kuvan oikeassa laidassa näkyy kahden poiskävelevän ihmisen, pojan ja tytön mustat siluetit, joiden hahmo heijastuu särkyneen peilin palasissa. Vaikuttaa siltä, että tyttö järkyttyi nähdessään tytön ja pojan yhdessä, jolloin peili putosi hänen käsistään. Tytössä on jotain todella alistuvaa, aivan kuin hän olisi itse hajottanut pelin, ja häpeissään koettaisi korjata tekemänsä vahingon. Hopeinen sydänkoru tytön kaulalla ja hänen siniharmaa, ryppyisenä laskeutuva mekkonsa korostavat tytön herkkyyttä. Tytön hiukset kiiltävät punertavan lainehtivina, aivan kuin hänen sisällään kuohuvien tunteiden palo.

Tyttö näyttää jähmettyneen järkytyksestä. Hänen olemuksensa on jäykkä, aivan kuin hän yrittäisi säilyttää ylpeytensä ja teeskennellä että hän on vahva. Hänen vaaleanvihreät silmänsä kiiltävät kyynelistä, kun hän yrittää niellä mustasukkaisuutensa ja katkeruutensa. Tytön kasvoilla näkyy tukahdutettu suru, kyyneleet valuvat silmistä kuin niitä ei voisi pidätellä. Tyhjä, lasittunut katse on suunnattu sivuun, ettei hänen tarvitsisi kohdata poiskävelevän parin, tai kenenkään muunkaan katsetta. Peilissä on jäljellä ainoastaan kehykset, jonka keskellä on pelkkää mustaa: tytön omakuva on kadonnut täysin. Peilin palaset näytä edes sopivan tyhjään kehykseen, mikä korostaa että tytön pirstoutunutta identiteettiä on vaikea korjata.

4.1.3 Ikonoteksti

Katsoessa runoa ja kuvaa Sydämen peili ikonotekstinä, huomataan että runo rajaa kuvan merkityksiä. Kuvan merkitys välittyy myös ilman tekstiä, mutta sen silti voisi tulkita monilla eri tavoilla, jos runo ei kertoisi kuvan liittyvän yksipuoliseen rakkauteen. Kuvasta itsestään selviää kuitenkin, että poiskävelevä pari on jollain tavalla särkenyt tytön sydämen peilin. Kuva tekee runon kertoman tarinan visuaaliseksi ja värittää kuvailtua tunnelmaa, mikä luo tekstin vaikutelman voimakkaammaksi. Esimerkiksi kuvassa

näkyvät vertavuotavat sormet tuovat runon kielikuvan ”käsien verisin” riipaisevalla tavalla konkreettiseksi.

Kuva ei ole kuitenkaan runon kuvitusta, koska se kertoo asioita joita runossa ei sanota. Lisäksi kuva on jopa ristiriidassa runon kanssa. Toisin kuin runossa sanotaan, kuvan minä ei katso runon sinää kun hän kävelee pois jonkun muun kanssa, vaan heistä pois-päin. Tämä kuvan ristiriita runoon verrattuna luo ikonotekstiin vaikuttavan vivahteen: tyttö ei katso poiskävelevään pariin, mutta parin siluetti heijastuu peilin palasissa, jolloin he ovat osa tytön särkynyttä omakuvaa. Lisäksi kuvassa tytön kasvoilla näkyy järkytys, mutta ilme ei paljasta mitä tunteita hän käy läpi. Runo ikään kuin kertoo tytön tarinan hänen päänsisäisten katkonaisten ajatustensa kautta. Näin runo ja kuva ovat toisiinsa nähden täydentävässä suhteessa, ja käyvät vuoropuhelua keskenään.

Ikonotekstissä esiintyy siis sekä ankkuroinnin että vuorottelun ominaisuuksia: runo ankkuroi kuvaa, mutta silti sekä kuva että runo kertovat jotain mitä toinen ei voi ilmaista. Yhdessä ne muodostavat oman kokonaisuutensa. Sekä runosta että kuvasta välittyy melankolinen, todella hauras tunnelma. Ikonotekstistä huokuu syvä suru, joka ei kuitenkaan mässäile kärsimyksellä, vaan yksinkertaisesti toteaa mikä on tilanne, ja että se satuttaa. Kuva ja runo muodostavat mielikuvan tapahtuneeseen alistumisesta: näin asia on, eikä sille voi mitään. Kuvan ja runon loppuasetelma jää hyvin lohduttomaksi. Ikonotekstin henkilö voi vain yrittää korjata peilin niin hyvin kuin osaa, vaikka suru jättää siihen jälkensä.

4.1.4 Oma kokemus

Kirjoitin runon elämäntilanteessa, jossa olin ollut pitkään rakastunut erääseen poikaan, mutta ihastukseni kohde oli kiinnostunut toisesta. Sydämeni oli särkynyt, häpesin sitä mitä olin tuntenut, enkä kokenut voivani jakaa kenellekään mitä kävin läpi. Koin etten pystynyt käsittelemään suruani muulla tavalla, kuin pukemalla tunteeni sanoiksi, runon muotoon. Myöhemmin toteutin myös kuvan runossa kuvailemieni symbolien pohjalta. Oli helpottavaa saada sanallistaa mitä tunsin. Runona ilmaistuna tunteeni eivät olleet vain epämääräistä pahaa oloa, vaan niille oli annettu nimi, minkä jälkeen saatoin ymmärtää itseäni paremmin. Metafora särkyneestä peilistä auttoi ilmaisemaan vertauskuvan kautta, miltä minusta tuntui. Toisaalta koin, että haluan luoda tuntemuk-

seni myös visuaaliseksi kuvaksi. Minulle oli välttämätöntä toteuttaa mielikuvani joksikin konkreettiseksi, jotta voisin ilmaista myös sen mitä ei voi sanoilla kertoa.

Ikonotekstin loppu jää toivottomaksi, kun kuvan ja runon tyttö jää vain yksin keräämään sydämen peilin palasia. Silti tunsin itseni vapautuneeksi runon kirjoittamisen ja kuvan toteuttamisen jälkeen. En heti parantunut sydänsurustani, mutta tuntui helpottavalta, että olin saanut käsitellä tunteitani jollain rakentavalla tavalla. Purkaessani pahan oloni tekstin ja kuvan muotoon, tuntui kuin suru olisi vuotanut ulos minusta ja jäänyt paperille runon sanoihin sekä kuvan hahmoihin. Sain siitä myös jonkinlaista mielihyvää, että kokemistani tunteista oli syntynyt jotain konkreettista: runo ja kuva. Minua lohdutti, että kivunkin kautta saattoi syntyä jotain uutta ja kaunista, myös haikean melankolisella tavalla.

(Kuva 2. Enkelin käsissä)

Enkelin käsissä

Raivoaa ulkona myrsky,
paiskaa uhaten viima ikkunaa.
Yksin istun hämärässä huoneessani,
pelko kaiken hyvän pyrkii tappamaan.

Tunnen enkelin kädet,
minut hellästi syliinsä sulkee.
Hän valaisee huoneen pimeään,
en pelkää enkelin käsissä.

Varjoina kuljemme sokein silmin,
vasten kovaa, kylmää maailmaa.
Vaikka kaikin voimin itkien huudan,
ei kukaan jää kuuntelemaan.

Niissä enkelin käsissä
aistin katseen rakastavan.
Mitään sanomatta hän jää,
löydän lohdun enkelin käsissä.

On polkuni synkkä vaaroja täynnä,
varjoissa hiipivät ryövärit vaanien.
Yön kauhuja juoksen peläten pakoon,
mustassa, sieltä pois pääse en.

Siinä enkelin käsissä,
kauas lennän pois täältä,
jonnekin kirkkauteen auringon.
Näen kauneuden enkelin käsissä.

Tienvierestä ampuvat viholliset
teräviä nuoliaan minua kohti.
Hän silloinkin seisoo vierelläni,
siivillään suojaa, ettei minuun sattuisi.

Silloin enkelin käsissä
loistavat kasvot hyvyttä.
Vahvoilla käsivarsillaan kantaa,
olen turvassa enkelin käsissä.

Hän selästään siipensä repi irti,
ripusti roikkumaan seinälleni,
jotta ne suojaisivat silloinkin,
kun ei enkeli ole luonani.

Olen enkelin käsissä,
lujasti hänen syleilyssään.
Hauraana hartialle pääni painan.
Saan rauhan enkelin käsissä.

(Runo 2. Enkelin käsissä)

4.2 Enkelin käsissä

4.2.1 Kuva

Kuvan keskiössä on tyttö, joka lepää enkelin lempeässä syleilyssä. Tyttö on painanut kasvonsa enkelin rintaa vasten, aivan kuin hän itkisi. Enkeli pitelee tyttöä sylissään helästi, mutta varmasti. Enkelin kädet näyttävät siroilta ja naisellisilta, mutta kasvot muistuttavat miehen kasvoja. Hänen silmänsä loistavat taivaansinisinä ja punertavan sävyiset hiukset kiiltävät renessanssimaisen sileinä. Enkelillä on yllään valkoiset vaatteet, joiden kangas näyttää epäluonnollisen rypyttömältä. Perinteisen maalaustaiteen mukaisesti enkelille on kuvattu siivet, jotka muistuttavat joutsenen siipiä valkoisine sulkineen ja untuvaisine höyhenineen. Enkeli on levittänyt siipensä auki tytön suojaksi.

Enkelistä hehkuu valoa, jolloin enkeli ja tyttö ovat kirkkauden ympäröimiä taustan mustassa pimeydessä. Tämä kertoo että enkelin luona on onnellista ja hyvä olla, kun kaikkialla muualla on synkkää ja ahdistavaa. Enkelin kasvoilta huokuu yliluonnollinen rauha, hänen katseensa on lempeä ja vakaa, mutta myös hieman surumielinen. Aivan kuin enkeli olisi pahoillaan tytön puolesta, siitä mitähän on kokenut. Enkelin olemus on luja ja vakaa, kuin hän kertoisi aina olevansa muuttumattomana tytön vierellä. Tyttö vaikuttaa heikolta ja hauraalta vaipuessaan enkelin syliin. Hän näyttää hakevan enkelin sylistä turvaa pelolleen ja lohdutusta suruunsa.

4.2.2 Runo

Enkelin käsissä runossa kuvataan maailman vaaroja ja sen kontrastina aina hetkeä, jolloin runon minä saa olla enkelin käsissä. Runossa kuvaillaan ulkona raivoavaa myrskyä, maailman levottomuutta ja uhkaa, jonka aiheuttama pelko tuhoaa kaiken hyvyyden. Runon minä on yksin hämärässä huoneessa, eli hän kokee olevansa yksinäinen, allapäin ja epätoivoinen omassa mielentilassaan. Yksinäisyytensä hetkellä runon minä tuntee jonkin antavan hänelle toivon synkkyytensä keskellä. Runon minä kuvailee hänen ja monien yksilöiden kulkevan varjoina, eli elävän masentuneina, ja sokein silmin, eli näkemättä tarkoitusta elämässään. Hän kokee ihmisten olevan välinpitämättömiä toisiaan kohtaan

ja ettei kukaan välitä hänestä, vaikka runon minä tarvitsisi apua ja lohduttajaa. Siitä huolimatta runon minä aistii, että joku rakastaa häntä ja on hänen vierellään aina.

Runon minä kokee muiden ihmisten uhkaavan häntä eri tavoin, eikä hän pysty pakenemaan pelkojaan syvän epätoivon keskellä. Jälleen runon minä kertoo että enkeli saa hänet unohtamaan karun todellisuuden, ja näkemään elämän kauneuden. Runon minä tuntee ihmisten ilkeät sanat kuin ammuttuina nuolina, mutta enkeli puolustaa häntä niissä hetkissä, etteivät loukkaukset voisi satuttaa häntä. Runon minä näkee enkelissä sen hyvyden, mitä hän ei näe muissa. Enkeli kantaa, eli tukee häntä vaikeiden olosuhteiden yli ja runon minä kokee olevansa turvassa hänen kanssaan. Enkeli on repinyt siipensä irti runon minän seinälle, mikä kertoo että hän on tehnyt uhrauksen, jotta runon minää suojeltaisiin aina, ettei hän olisi koskaan yksin. Runon minä luottaa enkeliinsä ja on hänestä riippuvainen.

4.2.3 Ikonoteksti

Ikonotekstinä Enkelin käsissä kuva ja runo ovat vuorottelevassa suhteessa keskenään. Kuva esittää hetkeä, jolloin tyttö on enkelin käsissä, ja myös runo kertoo samasta asetelmasta. Kuitenkin kuva ja runo kertovat keskenään eri asioista, jotka täydentävät toisiaan. Kuvassa vallitsee syvä levollisuus ja rauha, ainoastaan valon taakse jäävä pimeys viittaa johonkin uhkaavaan. Runossa taas vuorotellaan maailman vaarojen ja runon minän sisäisen levottomuuden, sekä enkelin tuoman rauhan välisellä kontrastilla, mikä vain korostaa enkelin hyvyttä ja turvaa. Lisäksi kuva ja runo ovat jopa ristiriidassa keskenään. Kuvan levollisuutta huokuva tunnelma on hyvin erilainen runon ahdistavina ja melankolisina kuvailtuihin kohtiin verrattuna.

Kuvassa korostetaan nimenomaan enkeliä, jonka kasvot näkyvät katsojaan päin, kun taas tytön kasvot peittyvät. Kuva paljastaa enkelin kasvot ja hänen reaktionsa: lempeän mutta haikean katseen. Runossa kuvaillaan yhä uudelleen millaista on olla enkelin käsissä, mutta kaikki kerrotaan runon minän näkökulmasta. Runossa enkeli ei korostu hahmona tai persoonana, vaan siinä kerrotaan ainoastaan runon minän tunteista ja siitä miten enkeli vaikuttaa häneen. Kuvassa vaikuttaa siltä että tyttö olisi itse hakeutunut enkelin suojaan. Runo taas antaa ymmärtää että enkeli tulee runon minän luokse pelastavana hahmona, kun kukaan muu ei auta häntä. Runo puhuu ikään kuin kuvan tytön

päänsisäisistä ajatuksista, miltä hänestä tuntuu, ja miksi hän erityisesti tarvitsee enkelin syliä.

Enkelin käsissä runossa ja kuvassa toteutuu siis vuorottelun periaate, jossa kuva ja runo täydentävät toisiaan ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Ikonotekstin kuva ja runo molemmat kertovat jotain, mitä toinen esitysmuoto ei voi ilmaista, ja ne luovat yhdessä uusia merkityksiä. Ikonoteksti Enkelin käsissä kertoo turvasta ja lohdusta jonka saa enkelin lähellä kaikkien elämän vaikeuksien keskellä. Tämä rauha ja levollisuus vaikuttaa täysin käsittämättömältä, suorastaan yliluonnolliselta niissä synkeissä hetkissä joita ikonotekstin tyttö joutuu kohtaamaan.

4.2.4 Oma kokemus

Toteutin kuvan Enkelin käsissä kouluvuosiinani kuvataidetunnilla. Olimme käyneet läpi taideteoksia enkeleistä ja tehtävänämme oli toteuttaa kuva omasta enkelistämme, minkä tyylinen tahansa. Olen koko elämäni ajan uskonut kristinuskon Jumalaan, joten uskon myös että on enkeleitä, jotka varjelevat meitä vaikkemme voikaan nähdä niitä. Tehdessäni kuvaa, pohdin paljon, minkä takia kuvasin enkelini juuri sillä tavalla kun aloin sitä toteuttaa. Sen takia halusin tehdä enkelistä myös runon, jossa voisin sanoa ilmaista ajatuksiani, joita kuva minussa herätti.

Runossa käyttämäni synkeät kielikuvat kertoivat elämäni kipeistä asioista: ulkopuolisuudesta, epävarmuudesta toisten edessä, sekä ihmisten välinpitämättömyydestä tai ilkeästä kohtelusta. Pohdin myös maailman levottomuutta, ihmisten sanomattomia pelkoja ja tarkoituksettomuutta jossa niin monet yksilöt elävät. Kävin nuoruudessani läpi monenlaisia kasvukipuja, mutta silti koin olevani onnellinen ja tasapainoinen nuori, uskoni tuoman vakauden ja tarkoituksen ansiosta. Voidaan ajatella että ikonotekstin enkeli kertoo myös rakkaista ihmisistäni, perheenjäsenistä, ystävistä ja läheisistä, mutta henkilökohtaisesti se kertoo minulle, mitä Jumala on merkinnyt elämässäni. Enkeli symboloi minulle kaikkea turvaa, lohtua, kauneutta, hyvyttä ja rakkautta mitä Jumala on tuonut elämään vaikeidenkin vaiheiden keskellä.

Kuvan tekeminen oli minulle erityisen voimauttavaa henkisesti, kun sain pohtia mitä kaikkea enkeli minulle symbolisesti merkitsee. Valmis työ toi minulle lohtua, koska se näytti minulle konkreettisena kuvana että minua rakastetaan ja suojellaan. Runon kirjoittamisessa oli taas hyvä saada purkaa myös sisäisiä negatiivisia tunteita. Runossa sain sanallistaa sisäistä kipuiluani rajuillakin ilmaisuilla, joiden kielikuvat auttoivat jälleen ymmärtämään itseäni paremmin. Runon kohdat jossa kuvailen millaista on olla enkelin käsissä, saivat minut tajuamaan, miten paljon uskoni minulle antaa elämässäni. Ikono-tekstin toteuttaminen jätti minulle levollisen mielen ja rauhan.

Unelma

Vaaleanpunainen on taivas,
kajo hempeän hehkuva,
kuin vesivärein maalattu,
sulautuu haaleaan siniseen.

Herkästi kasvosi piirtyy
ohuen vaaleaan pilviharsoon.
Hennosti, kuin varoen,
minähän sen maolasin.

Kultana valuvat säteet
värjäävät ympäröivän maailman.
Voiko tällaista kauneutta
edes olla olemassa?

Lumoutuen taivaanrantaan
purppurasiivin liidän,
vapaana siivin loputtomin,
silti vain hetkessä haihtuvin.

Enää en siitä välitä,
vaikka tämä olisikin kuvitelmaa,
vain seittiä kimaltavaa.
Enää en herää, unelmiini jään.

Hiljalleen himmenee taivas,
takanani hämärtyvä todellisuus
sulautuu pehmeästi unelmaan,
silti ajasta salaa muistuttaa.

Anna minun vielä hengittää,
tuntee lämmin kirkkaus.
Kuin hellä hyväily ihollani,
aistia syvä sinisyys.

Kun käännyn pois, voin nähdä
kaukaisuudessa kauneuden haihtuvan.
Puhaltaa hento henkäys niskaani,
silmäni painan kiinni väristen.

Se oli todellisuutta,
näin sen valahtavan ohitseni,
ja tunsin ohikiitävän hetken,
vaikken siihen uskonutkaan.

Kyyneleet valuvat silmistäni
kirkkaana virtana,
Niiden takaa katson valoon ja hymyilen.
Se oli totta hetken ajan.

(Runo 3. Unelma.)

(Kuva 3. Unelma)

4.3 Unelma

4.3.1 Runo

Runossa unelmointia rinnastetaan luonnon ja hetken kauneuden kuvailuun. Runossa kuviteltu sekoittuu todellisuuteen, ja menneet muistot ovat elävästi osa nykyisyyttä. Alussa kuvaillaan luonnon kauneutta, taivaan värejä, auringonsäteitä. Runon minä näkee runon sinän kasvot piirtyvän pilviin, mikä kertoo että runon minä haaveilee hänestä. Aivan kuin kaikki mitä runon sinä näkee, muistuttaisi häntä unelmansa kohteesta. Runon minä toteaa että hänhän itse maalasi kuvan runon sinän kasvoista, eli hän on luonut itselleen kuvitelman tai toiveen runon sinästä. Runon minä pohtii, voiko hänen näkemänsä maailman kauneus edes olla totta. Ikään kuin hän ajattelisi, että jos todellisen luonnon kauneus on epätodellista, niin silloin hänen kauniiden epätodellisten kuvitelmiensäkin täytyy olla todellisia.

Runon minä lentää taivaanrantaan, eli hän on niin näkemänsä maiseman lumoissa, että hän uppoutuu siihen. Runon minä heittäytyy haaveilemaan, niin vapaana ja ilman rajoja, että hän tuntee lentävänsä, samalla tietäen, että hänen kuvitelmansa ovat katoavaisia. Vaikka hän tietää että unelmat ovat vain helposti hajoavia, kauniita valheita, hän haluaa elää haaveidensa maailmassa. Todellisuuden kohtaamista verrataan illan hämärtymiseen, mikä muistuttaa ajan kulusta. Runon minä haluaa vielä pitkittää kuvitelmansa ja muistonsa kokemista niin kauan kuin hän voi, aivan kuin hän tuntisi elävänsä epätodellisten haaveiden kautta. Lopulta kun on aika palata nykyhetkeen, runon minä toteaa ohikiitäneen unelman olevan osa hänen todellisuuttaan: se mistä hän haaveili, oli hetken ajan totta. Pelkästään muisto hänen kuvitelmistaan ja unelmistaan tekee runon minän onnelliseksi.

4.3.2 Kuva

Kuvan Unelma värit ja abstraktit muodot herättävät erilaisia mielleyhtymiä ja merkityksiä. Kuva luo unenomaisen, epätodellisen lumoavan tunnelman. Se tuntuu vaivuttavan jonnekin kaukaisiin maailmoihin, uppoutumaan unelmiin. Kuvan hempeän hehkuva purppuran ja vaaleanpunaisen sävyjen värimaailma tuo mieleen auringonlaskun,

joiden värit sulautuvat toisiinsa hiljalleen, lempeästi kietoutuen. Maalauksen keskellä pilkkahtaa vaalea kohta, joka muistuttaa valon hehkua. Kaukaisessa horisontissa siintävä valo voi kertoa toivosta, jonka pystyy näkemään elämässä haaveiden kautta. Unelmat saavat uskomaan parempaan tulevaisuuteen ja näkemään uusia mahdollisuuksia sielläkin missä niitä ei luulisi olevan.

Maalauksen värisävyt on siloteltu tasaiseksi pinnaksi, jonka hajottaa ainoastaan struktuurisesti vaihteleva, kuvasta kohoava silkkipaperi. Silkkipaperin muoto näyttää meren tai järven toisella puolella siintävältä auringonlaskun värjäämältä vastarannalta. Silkkipaperin yläpuolella on ikään kuin taivas ja alapuolella tyynen veden pinta, joka heijastaa taivaan värimaailman. Toisaalta kuvassa on hämmentävää, etteivät taivaan sävyt toistu veden pinnalla kuin kuvastimesta, vaan auringonlaskun sävyt vaihtuvat, jatkaen muuttumistaan kuvan yläreunasta alareunaan asti. Silkkipaperi voi esittää myös taivaanrannan pilviä, jotka sulautuvat herkästi auringonlaskun sävyihin. Toisaalta silkkipaperin muoto tuo mieleen pitkät siivet, jotka ulottuvat koko taivaanrannan poikki. Siivet taas kuvas-tavat miten unelmoidessa voi olla vapaa ja lentää toisiin maailmoihin ja todellisuuksiin.

4.3.3 Ikonoteksti

Ikonotekstissä runo rajaa kuvan merkityksiä. Kuva ei ole esittävä, minkä takia sen voisi tulkita todella monin eri tavoin, jos sitä ei voisi yhdistää runon kielikuviin. Abstraktisuutensa vuoksi kuva herättää jo runonkin kanssa paljon erilaisia mielikuvia, jotka kuitenkin mukailevat runon merkityksiä. Kuvasta syntyvät tulkinnat liittyvät runoissa käytettyihin ilmaisuihin: kuvan värimaailma tuo mieleen taivaanrannan, silkkipaperi muistuttaa pilviä, tai sitten siipiä. Kuva tuntuu värittävän runon herkän haaveilevaa ja mielikuvilla maalailevaa tunnelmaa. Koko kuvan värimaailma perustuu runon kielikuviin: vaaleanpunainen taivas, purppurasiivet, ja kultana valuvat säteet. Myös kuvan yläosan tummuus viittaa runossa hetkeen jossa takana hämärtyvä todellisuus sulautuu unelmaan.

Toisaalta ikonotekstin kuva sisältää merkityksiä, jotka eivät perustu runoon. Esimerkiksi kuvan keskellä hehkuva valonsäde ja siitä syntyvät merkitykset toivosta ja uskosta tulevaisuuteen eivät liity suoranaisesti runoon. Myös maalauksen tuoma mielikuva vastarannasta tai horisontista eivät perustu runoon, vaan kyseessä on kuvasta syntyvä tulkinta.

Silti kuvaa voi katsoa todella monella eri tavalla, jotka kertovat runon kielikuvista ja tukevat runon tulkintaa, aivan kuin kuva muuttaisi muotoaan katsomistavasta riippuen. Kuvasta syntyvät erilaiset assosiaatiot myös tukevat toistensa merkityksiä ja kehystävät runossa käytettyjä kielikuvia.

Voi siis sanoa, että Unelma ikonoteksti on enimmäkseen ankkuroiva, mutta siinä toteutuu myös vuorottelun periaatteita. Ankkuroinnissa runo rajaa kuvan tulkintaa, sillä kuvan herättämät assosiaatiot viittaavat runon tuomiin ajatuksiin. Toisaalta ikonoteksti on vuorotteleva, koska kuva ja runo sisältävät molemmat merkityksiä, joita toinen esitysmuoto ei pysy ilmaisemaan. Runon kuvailema ajatuksen virta tuo syvyyttä yksinkertaisen kuvan tulkinnalle ja samoin kuva värittää runon tunnelmaa ja sen luomia mielikuvia.

4.3.4 Oma kokemus

Kirjoitin runon eräänä arki-iltana istuessani rannalla, kun muistelin menneitä, itseleni rakkaita hetkiä ja haaveilin tulevaisuudesta, rakkaudesta, työstä jota halusin tehdä ja asioista jotka tahdoin vielä kokea elämässäni. Katsellessani maisemaa oivalsin, että unelmat ovat aivan niin kuin auringonlasku: ne ovat kauniita pienen hetken ajan, mutta ne valahtavat nopeasti ohi. Ymmärsin että muistoni ovat kerran olleet todellisuutta ja ne ovat aina osa nykyistä todellisuutta, niin kauan kuin niitä kantaa mukanaan. Myös unelmat, vaikkei niitä koskaan saavuttaisikaan, voivat olla yhtä todellisia kuin koettu auringonlasku, sillä ne ovat molemmat totta yhden ohikiitävän hetken ajan. Kirjoitin muistivihkooni ylös ajatuksiani ja kuvailin hetken tunnelmaa. Myöhemmin kirjoitin runon ajatusteni ja kokemukseni pohjalta. Halusin myös toteuttaa aiheesta kuvan, jolla voisin jotenkin näyttää visuaalisesti sen mitä näin ja tunsin.

Kirjoitettuani runon, olin onnellinen siitä että sain kertoa sanallisesti sen mitä koin katsoessani unelmoiden auringonlaskua. Minulle tuotti mielihyvää saada pukea ajatuksen virtani runon muotoon. Oli myös antoisaa luoda kuvaksi kokemani hetken värit, tunnelma ja mielikuvani, joita ei voi sanoilla ilmaista. Koin innostavana että olin oivaltanut jotain merkityksellistä luonnon havainnoimisen kautta, ja sain tallentaa ymmärtämäni vertauksen paperille runon ja kuvan muodossa. Runo ja kuva muistuttivat minua kokemastani hetkestä ja ikonotekstin ansiota muistoni on säilynyt elävänä. Lisäksi koin antoisana että saatoin välittää oman kokemukseni ikonotekstini kautta myös muille ihmisille, niille jotka lukevat runoni ja näkevät kuvani.

5 Pohdintaosuus

5.1 Tulkinta ja johtopäätökset

5.1.1 Analyysin tarkastelu

Ankkuroinnin ja vuorottelun menetelmä auttoi minua tulkitsemaan, mitä runo ja kuva kertovat erikseen ja yhdessä. Aineistoni analyysissä ankkuroinnin ja vuorottelun periaatteet toteutuivat eri tavoin kaikissa ikonoteksteissäni. Ensimmäinen ikonotekstini Sydämen peili oli tasapainoisesti sekä ankkuroiva, että vuorotteleva. Toinen ikonotekstini Enkelin käsissä oli taas vuorotteleva. Kolmas ikonotekstini Unelma oli enimmäkseen ankkuroiva, mutta siinäkin esiintyi vuorottelun piirteitä. Havaitsin analyysissäni että kuva ja runo kertovat molemmat ikonoteksteissäni jotain, mitä toinen esitysmuoto ei voi ilmaista. Voidaan siis todeta että ikonoteksteissäni kuva ja runo ovat dialogisessa suhteessa toisiinsa.

Ennen analyysia ajattelin, etten välttämättä kykenisi kunnolla irtautumaan kuvien ja runojen tekijyydestäni. Oli yllättävää huomata, että kuitenkin pystyin suhtautumaan omiin töihini analyttisesti. Luulen voineeni tarkastella kuvia ja runoja etäisyyden päästä, koska niiden tekemisestä on useita vuosia aikaa. Asiat joiden kanssa olen kipuillut teinivuosieni aikana, ovat monelta osin jääneet taakse. Elämäntilanteeni on toinen kuin nuoruusvuosinani ja olen myös ihmisenä kasvanut ja muuttunut. Työni toimivat siirtymäobjektina, jolloin pystyin katsomaan kuvia ja lukemaan runoja ikään kuin ulkopuolisena tarkkailijana.

Oli antoisaa tehdä ikonoteksteistäni havaintoja, joita en ole tiedostanut töitä tehdessäni. Kuvien ja runojen tulkinta avasi minulle uusia henkilökohtaisia merkityksiä ja sai minut ymmärtämään itseäni paremmin: sitä ihmistä joka olin teinivuosinani ja myös ihmistä joka minusta on tullut. Uskon, että vaikka kyse onkin omista kuvieni ja runojeni merkityksistä, teinivuosinani käsittelemät aiheet koskettavat todella monia nuoria tänä päivänä. Yhden yksilön taiteellinen ilmaisu ei kerro kaikkien teini-ikäisten ajatusmaailmasta, mutta oman esimerkkini valossa voidaan tarkastella, mitä asioita nuoret saattavat käydä läpi ja mitä asioita he kokevat tarpeelliseksi käsitellä taiteen keinoja käyttämällä.

5.1.2 Vastauksia tutkimuskysymyksiin

Tutkimuksen teoreettinen lähdeaineisto antoi vastauksia kuvan ja runon piirteiden määrittelylle, sekä eväitä niiden dialogisuuden pohdintaan. Tutkimusaineistoni analyysi taas osoitti minulle käytännössä kuvan ja runon ilmaisun eroja ja yhtäläisyyksiä, sekä ikonotekstin luomia merkityssisältöjä.

Kuvan ja runon eroavaisuudet perustuvat niiden esitysmuotoihin. Kuva on visuaalinen ilmaisutapa, jossa ajatukset on luotu konkreettiseksi kokonaisuudeksi. Runo on verbaalinen ilmaisutapa, jossa ajatukset on sanallistettu tekstin muotoon. Toisaalta kuva ja runo toimivat monin tavoin yhteneväisesti. Kuvan välittämät ajatukset muodostuvat sanoiksi katsojan mielessä, ja siitä syntyvät tulkinnat koetaan tarpeellisiksi sanallistaa. Runojen kuvailu pyrkii luomaan lukijalle mielikuvia, jolloin runous on kuin visuaalista kirjallisuutta. Molempien esitysmuotojen tarkoitus on vaikuttaa katsojaan.

Kuva kertoo eri asioita kuin runo, kun kuvalla voi ilmaista tunteita ja ajatuksia, joille ei ole olemassa sanoja. Kuvataide on visuaalista kieltä, jonka avulla voidaan ilmaista ajatuksia ja tunteita, joita ei voi pukea sanoiksi. Se on myös tapa kommunikoida asioita, joita on vaikea verbalisoida. (Malchiodi 2005, 39.) Runo kertoo eri asioita kuin kuva, kun runolla voi ilmaista abstrakteja asioita, joita ei voi kuvallisesti selittää. Kirjallinen ilmaisu auttaa nimeämään ja tunnistamaan omia ja muiden tunteita. Jos ei ole sanoja joilla kuvata sisäisiä mielentiloja, jää nimeämättömän pahan olon vangiksi. (Grünthal 2007, 45.)

Kuvan ja runon ominaisuudet täydentävät toisiaan, kun kuva voi kertoa sen, mitä runo ei voi sanoa, ja kun runolla voi ilmaista sen, mitä kuva ei voi kuvata. Kuvan ja runon ikonoteksti luo kolmannen, artikuloimattoman merkityksen, joka on katsojassa ja lukijassa syntyvä tulkinta. Parhaillaan kuva ja runo voivat tukea ja täydentää toisiaan, sekä luoda kokijassa ja tekijässä merkityksiä, jotka kertovat enemmän kuin sanat.

Runon ja kuvan ominaisuudet voivat avata mahdollisuuksia taidekasvatuksen kentällä, kun hyödynnetään näiden eri ilmaisutapojen täydentävää suhdetta. Runon ja kuvan yhdistäminen voisi tarjota kuvataideopetukseen uusia tehtävämuotoja ja harjoituksia, sillä joillekin oppilaille sanojen käyttö voi auttaa omaa kuvallista ilmaisua, ja antaa sisältöä kuvien tulkintaan.

Tutkimuksen kokonaisuuden suhteen ennakkokäsitykseni pitivät paikkaansa: oletin että kuvallinen ja runollinen ilmaisu eroavat toisistaan, ja että molemmissa taiteellisissa tavoissa on vahvuutensa, joita voi käyttää toistensa tukemiseksi. Toisaalta esitystavoissa ilmeni yhteneväisyyksiä, joita en olisi osannut odottaa. Koen myös että tutkimukseni tavoite toteutui, sillä pystyin tuomaan kirjallisten lähteiden, sekä omien kuva- ja runoaineistoni pohjalta näkökulmia kuvan ja runon dialogisuudesta.

5.2 Tutkimuksen rajoitukset

Tutkimukseni on rajoittunut siinä, että aineistoni on varsin suppea. Tutkimusaineistooni sisältyi ainoastaan omia teini- ja nuoruusvuosieni töitä. Tutkimuksessani olisi voitu tarkastella useiden eri tekijöiden kuvien ja runojen yhdistelmiä. Päätin kuitenkin tutkia nimenomaan omia töitani, jotta aineistoni pysyisi kandidityön puitteissa rajattuna. Olisin myös voinut tarkastella jonkun muun henkilön ikonotekstejä, enkä omia töitani. Tutkimukseni kannalta oli kuitenkin tarkoituksenmukaista, että analyysini säilyi henkilökohtaisena pohdintana. Koin että analyysini sai syvällisempää ulottuvuutta, kun tarkastelemani työt olivat itse tekemiäni. Tutkimukseni tarkoitusta tuki, että pohdin ikonotekstejäni ensin katsojan näkökulmasta, minkä jälkeen kerroin mitä olin ajatellut tekijänä töitä toteuttaessani.

Tutkimukseni on puutteellinen myös, koska olin ottanut katsauksen ainoastaan teini- ja nuoruusvuosieni kuviin ja runoihin. Olisin voinut myös tarkastella kuvia ja runoja koko elämäni varrelta, lapsuusajoiltani aina nykyiseen taideilmaisuun. Tein rajauksen teini- ja nuoruusvuosiini, koska koin silloin toteuttamieni runojen ja kuvien tukevan paremmin kuvan ja runon dialogisuuden pohtimista. Lisäksi tutkimustani rajoittaa, että tarkastelin ainoastaan kolmea kuvan ja runon yhdistelmää. Olisin voinut ottaa katsauksia useampiin töihin, jolloin olisin voinut saada kattavampia arvioita oman tuotantoni teemoista ja merkityksistä. Päädyin kuitenkin käsittelemään kolmea työtä, jotta voisin tarkastella niitä perusteellisemmin, mieluummin kuin monia töitä pintapuolisesti.

5.3 Tulosten hyödyntäminen

Tutkimuksessa oma henkilökohtainen näkökulmani toi esille, minkä takia nuorille voi olla tärkeää ilmaista itseään ja käsitellä tunteita sekä kuvan, että runon kautta. Kuvataidekasvatuksen kentällä tulee tiedostaa, että luovassa prosesseissa käsitys omista taiteen, esimerkiksi kuvan tai runon, tekemisen kyvyistä punoutuu käsitykseen itsestä. (Kärkkäinen 2007, 85). Jokaisella on taipumus itsensä toteuttamiseen, halu tulla siksi mihin hänellä on mahdollisuudet. Nuorella on halu kehittyä, kypsyä ja ilmaista itseään. Jokaisessa yksilössä on luovuutta, joka vain odottaa oikeita olosuhteita vapautuakseen. Siksi opettajilta, erityisesti taidekasvattajilta, vaaditaan luovaa asennoitumista työhönsä, jotta oppilaiden luovuus voi kasvaa ja kukoistaa. (Uusikylä 2007, 16, 19.)

On tärkeää rohkaista jokaista nuorta löytämään oma tapansa nauttia taiteen tekemisestä, sillä se voi toimia henkisesti eheyttävänä muotona käsitellä tunteita, ajatuksia ja kokemuksia. Nuori tarvitsee oman alueen, intiimin mielen puutarhan, jota hän voi viljellä yhtä aikaa muilta salassa ja yhteydessä toisiin. Luovissa mielikuvissaan nuori voi olla villi ja raivokaskin, hän voi potea kaipausta, jolle ei löydy nimeä. Rikas mielikuvien maailma on keskeinen mielenterveyden alue. (Sinkkonen 2007, 28.) Nuorille on tärkeää löytää kaikesta taiteesta toivoa ja lohdutusta (Grünthal 2007, 47).

Koulun kuvataideopetuksessa on mahdollista pohtia omaa elämää koskettavia kysymyksiä esimerkiksi kuvan ja runon toisiaan täydentävää suhdetta hyödyntämällä. Taiteellinen ilmaisu on tapa tarkastella, tutkita ja ilmaista todellisuutta, sillä se tarjoaa erilaisia mahdollisuuksia ja tapoja käsittää maailma. (Kärkkäinen 2007, 88.) Taideopetuksella voi tukea nuorten identiteetin rakentumista ja vahvistaa yksilöiden itsetuntoa. Taide ruokkii kauneuden kaipuuta, ihmisyyden syvintä olemusta, se on tie ihmisyyteen, jossa taidekasvatus voi opastaa matkalla. (Uusikylä 2007, 21-22).

5.4 Jatkotutkimusideat

Olen kiinnostunut tutkimaan kuvan ja runon dialogisuutta myös tulevassa maisterin opinnäytetyössäni, syventymällä aiheeseen jostakin toisesta näkökulmasta. Maisterityössäni voisin analysoida muiden tekijöiden ikonotekstejä, esimerkiksi perehtymällä eri taiteilijoiden tuotantoon, joissa yhdistetään kuvaa ja runoa. Olisi myös mielenkiintoista tarkastella kuvan ja runon dialogisuuden historiaa ja kehityskulkua, mitä en käsitellyt tässä tutkimuksessa. Kuvan ja runon yhdistelmää voisi vaihtoehtoisesti testata käytännössä konkreettisilla tehtävillä. Näitä esitysmuotoja hyödyntäviä harjoituksia voisi toteuttaa eri osallistujien, vaikkapa jokin oppilasryhmän kanssa kouluopetuksessa, tai toteuttamalla jonkinlaisen taideprojektin.

Vaihtoehtoisesti voisin ottaa katsauksen elämäni aikana toteutettuihin runoihin ja kuviin, lapsuusvuosista nykyiseen taideilmaisuuni. Tällöin tutkimuksessani analysoitaisiin kuvallisen ja runollisen ilmaisuni kehitystä. Tai sitten voisin luoda jonkin teeman mukaisesti omaa taidetta, jossa käytän kuvan ja runon yhdistelmää ja tutkin ikonotekstieni syntyprosessia. Olisin kiinnostunut oman taideprojektin toteuttamisesta, koska haluaisin jatkossakin hyödyntää kuvan ja runon yhdistelmää omassa taiteessani. Ikonoteksteissäni voisi myös jollain tapaa käsitellä lapsuusajan tuotantoni teemoja, jolloin loisin sillan lapsuuden ja nykyisyyden välille. Jää nähtäväksi, mikä ideoideni kokonaisuus tukee parhaiten tulevan jatkotutkimukseni tarkoitusta.

6 Läheteet

Kirjallisuuslähteet

- Erkkilä, Jaana, 2012. *Tekijä on toinen: Kuinka kuvallinen dialogi syntyy*. Unigrafia. Helsinki.
- Gorelick, Kenneth, 2011. *Runoterapia*. 151-178 *Teoksessa*: Malchiodi, Cathy, A. (toim.): *Ilmaisuterapiat*, Kirsi Kankaansivu (suom.). UNIPress. EU.
- Grünthal, Satu, 2007. *Kirjallisuutta murrosikäiselle – E.V.V.K?*. 43-53. *Teoksessa*: Karppinen, Seija; Ruokonen, Inkeri; Uusikylä, Kari (toim.): *Nuoret ja taide - ilolla ja innolla, uhmalla ja uholla- Kirjoituksia murrosikäisten taito- ja taidekasvatuksesta*. 2 painos. FINN LECTURA. Helsinki.
- Kärkkäinen, Raili, 2007. *Nuoreksi kasvava ja kuvataide*. 84-100. *Teoksessa*: Karppinen, Seija; Ruokonen, Inkeri; Uusikylä, Kari (toim.): *Nuoret ja taide - ilolla ja innolla, uhmalla ja uholla- Kirjoituksia murrosikäisten taito- ja taidekasvatuksesta*. 2 painos. FINN LECTURA. Helsinki.
- Malchiodi, Cathy, A, 2011. *Taideterapia*. 37-70. *Teoksessa*: Malchiodi, Cathy, A. (toim.): *Ilmaisuterapiat*, Kirsi Kankaansivu (suom.). UNIPress. EU.
- Mikkonen, Kai, 2005. *Kuva ja sana: Kuvan ja sanan vuorovaikutus kirjallisuudessa, kuvataiteessa ja ikonoteksteissä*. Gaudeamus. Helsinki.
- Seddiki, Pirjo, 2012. *Visuaalinen essee – sanat kuvailevat ja kuvat kertovat*. 32-42. *Teoksessa*: Haveri, Minna; Kiiskinen, Jouni (toim.): *Ihan taiteessa: Puheenvuoroja taiteen ja tutkimuksen suhteesta*. Unigrafia. Helsinki.
- Sinkkonen, Jari, 2007. *Nuoruusiän monet haasteet*. 23-28. *Teoksessa*: Karppinen, Seija; Ruokonen, Inkeri; Uusikylä, Kari (toim.): *Nuoret ja taide - ilolla ja innolla, uhmalla ja uholla- Kirjoituksia murrosikäisten taito- ja taidekasvatuksesta*. 2 painos. FINN LECTURA. Helsinki.

Uusikylä, Kari, 2007. *Taide, moraali ja kauneuden kaipuu*. 15-22. *Teoksessa*: Karppinen, Seija; Ruokonen, Inkeri; Uusikylä, Kari (toim.): Nuoret ja taide - ilolla ja innolla, uhmalla ja uholla- Kirjoituksia murrosikäisten taito- ja taidekasvatuksesta. 2 painos. FINN LECTURA. Helsinki.

Valkeapää, Leena, 2012. *Taiteellisen ajattelemisen autoetnografisuus*. 70-81. *Teoksessa*: Haveri, Minna; Kiiskinen, Jouni (toim.): Ihan taiteessa: Puheenvuoroja taiteen ja tutkimuksen suhteesta. Unigrafia. Helsinki.

Internet-lähteet

Kallio, Mira, 2008. *Taideperustaisen tutkimusparadigman muodostuminen*. Aalto University Wiki. <https://wiki.aalto.fi/download/attachments/70792374/kallio.pdf>. (2.3.2015)

Teatterikorkeakoulun verkkosivut. *Autoetnografinen tutkimus*. Minäkö tutkija? Johdanto laadulliseen/postpositivistiseen tutkimukseen. <http://www.xip.fi/tutkija/0406.htm> (2.3.2015)

7 Liitteet

Kuvaluettelo

Kuva 1. Sydämen peili, Salla Suonikko

Kuva 2. Enkelin käsissä, Salla Suonikko

Kuva 3. Unelma, Salla Suonikko

Runoluettelo

Runo 1. Sydämen peili, Salla Suonikko

Runo 2. Enkelin käsissä, Salla Suonikko

Runo 3. Unelma, Salla Suonikko

Aalto-yliopisto
Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu
Taiteen laitos